

УДК 343.12

DOI https://doi.org/10.32782/galician_studies/law-2024-7-8-3**Денисовський Михайло Дмитрович,**

адвокат, кандидат юридичних наук,

викладач юридичних дисциплін

Галицького фахового коледжу імені В'ячеслава Чорновола

ORCID ID: 0000-0002-2265-4190

Ярошович Анастасія Юрївна,

здобувачка вищої освіти

III курсу спеціальності «Право»

Галицького фахового коледжу імені В'ячеслава Чорновола

ORCID ID: 0009-0006-1890-0359

АРЕШТ МАЙНА ТА ЙОГО ЗАСТОСУВАННЯ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ: ПРАВОВІ АСПЕКТИ ТА ПРАКТИЧНИЙ ДОСВІД

Стаття присвячена дослідженню правових аспектів та практичного досвіду застосування арешту майна у кримінальному провадженні. Детально проаналізовано нормативно-правову базу, зокрема положення Кримінального процесуального кодексу України, та розглянуто реальні приклади його використання на практиці. Акцент зроблено на підставах і процедурі застосування арешту, важливості його обґрунтованості та необхідності, а також на впливі цього заходу на права третіх осіб, які можуть бути власниками чи володільцями арештованого майна.

Обговорено проблемні аспекти щодо забезпечення процесуальних і конституційних прав учасників кримінального процесу, зокрема у випадках обмеження права власності. Виділено, що для законного обмеження права власності обов'язковими умовами є: ухвалення відповідного рішення судом, обґрунтованість та вмотивованість такого рішення, а також дотримання чіткої процедури проведення процесуальних дій, які обмежують майнові права. Вказано, що навіть під час воєнного стану ці вимоги залишаються незмінними, і їх дотримання є обов'язковим незалежно від правового режиму.

У статті також розглянуто випадки, в яких арешт майна вважається доцільним: коли майно було отримане злочинним шляхом; існує ризик його зникнення; воно є доказом у кримінальній справі; або ж коли потерпілий подає вимогу про відшкодування збитків.

Висновок дослідження підкреслює, що арешт майна є ефективним інструментом у протидії злочинності та відновленні прав потерпілих, однак його застосування повинно суворо відповідати вимогам КПК України, іншим нормативно-правовим актам і не порушувати права учасників процесу.

Ключові слова: майно, арешт майна, право власності, кримінальне провадження, процедура, скасування арешту майна.

Denisovsky M. D., Yaroshovych A. Yu. Seizure of property and its application in criminal proceedings: legal aspects and practical experience

The article is devoted to the study of legal aspects and practical experience of the application of seizure of property in criminal proceedings. The legal framework, in particular the provisions of the Criminal Procedure Code of Ukraine, was analyzed in detail, and real examples of its use in practice were considered. Emphasis is placed on the grounds and procedure for the seizure, the importance of its validity and necessity, as well as the impact of this measure on the rights of third parties who may be the owners or possessors of the seized property.

Problematic aspects regarding the provision of procedural and constitutional rights of participants in the criminal process were discussed, in particular in cases of restriction of property rights. It was highlighted that the following conditions are mandatory for the legal limitation of property rights: the adoption of a relevant decision by the court, the validity and motivation of such a decision, as well as the observance of a clear procedure for conducting procedural actions that limit property rights. It is indicated that even during martial law, these requirements remain unchanged, and their observance is mandatory regardless of the legal regime.

The article also considers the cases in which seizure of property is considered appropriate: when the property was obtained by criminal means; there is a risk of its disappearance; it is evidence in a criminal case; or when the victim files a claim for damages.

The conclusion of the study emphasizes that the seizure of property is an effective tool in combating crime and restoring the rights of victims, however, its application must strictly comply with the requirements of the Code of Criminal Procedure of Ukraine, other regulatory legal acts and not violate the rights of the participants in the process.

Key words: property, seizure of property, property right, criminal proceedings, procedure, cancellation of seizure of property.

Актуальність проблеми. У кримінальному провадженні важливим є не лише своєчасне виявлення та розслідування кримінальних правопорушень, а й забезпечення процесуальних прав усіх учасників процесу. Це має особливе значення при застосуванні примусових заходів, передбачених Кримінальним процесуальним кодексом України (надалі – КПК України) [1], які спрямовані на належне забезпечення цілей кримінального провадження.

На сьогодні гостро постає проблема процедурних аспектів накладення арешту на майно, що вимагає дотримання балансу між завданнями боротьби зі злочинністю, відновленням порушених майнових прав, ефективним захистом прав власника (або володільця) майна, а також належним процесом для зняття арешту у разі його необґрунтованості або недоцільності.

Учасниками кримінального процесу виступають не лише особи, які вчинили кримінальні правопорушення й притягаються до відповідальності, а й потерпілі та інші громадяни, чії права також потребують захисту. Примусові заходи з боку держави, що застосовуються задля забезпечення суспільних і приватних інтересів, які неможливо реалізувати без примусу, за своєю природою не можуть бути добровільними для громадян. Проте, реалізація таких заходів повинна відповідати принципам законності, обґрунтованості та справедливості, щоб забезпечити баланс між потребами розслідування та захисту прав учасників процесу. Також, арешт майна потребує чіткої правової регламентації та контролю, щоб мінімізувати ризики порушення майнових прав осіб.

Метою статті є дослідження теоретичних положень та актуальних питань накладення арешту на майно, як засобу забезпечення кримінального провадження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанню накладення арешту на майно приділяли увагу такі науковці, як Т. Є. Зелькіна, П. Д. Денисюк, М. В. Лотоцький, А. Ю. Собчук, А. В. Плотнікова, О. Ряшко, О. В. Капліна, О. Г. Шило, І. В. Гловюк, Ю. М. Мирошниченко, О. В. Музиченко, А. Е. Руденко, І. Л. Петрухіна, К. Ф. Гуценка та інші.

Проаналізувавши дослідження цих та інших науковців, можна стверджувати, що в умовах сучасних тенденцій розвитку права питання арешту майна у кримінальному провадженні вимагає доктринального переосмислення і подальшого правового врегулювання.

Виклад основного матеріалу. Арешт майна у кримінальному провадженні є важливим заходом забезпечення процесу, що має на меті запобігання відчуженню, втраті або знищенню речових доказів, а також захист прав потерпілих.

Одним із завдань кримінального судочинства є захист прав і законних інтересів осіб та організацій, потерпілих від кримінальних правопорушень. Загалом у системі заходів, що застосовує держава щодо забезпечення законності та зміцнення правопорядку, одне із центральних місць посідає захист прав і свобод людини й громадянина. Без дотримання прав громадян діяльність органів державної влади й управління, зокрема Національної поліції, позбавлена будь-якого практичного та гуманітарного сенсу [2, с. 43].

У ст. 41 Конституції України закріплює, що «кожен має право володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю, результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності. Ніхто не може бути протиправно позбавлений права власності. Право приватної власності є непорушним. Конфіскація майна може бути застосована виключно за рішенням суду у випадках, обсязі та порядку, встановлених законом» [3]. Відповідно до ст. 16 КПК України «позбавлення або обмеження права власності під час кримінального провадження здійснюється лише на підставі вмотивованого судового рішення, ухваленого в порядку, передбаченому цим Кодексом. На підставах та в порядку, передбачених цим Кодексом, допускається тимчасове вилучення майна без судового рішення» [1].

Держава, застосовуючи примусові заходи, такі як арешт майна, прагне захистити інтереси суспільства та окремих громадян від злочинних посягань. Однак, здійснюючи такі дії, правоохоронні органи зобов'язані діяти в межах закону та з повагою до прав особи.

Законодавством передбачено обмеження права власності, проте за певних процесуальних умов:

- прийняття такого рішення винятково судом;
- обґрунтованість, законність і вмотивованість такого рішення;
- суворе дотримання порядку здійснення процесуальних дій, що обмежують право власності.

На період воєнного стану ці умови залишаються незмінними. Дотримання відповідними правоохоронними органами цих умов залишається так само необхідним, як і в звичайних умовах, коли не діє особливий правовий режим [4, с. 80].

Отже, у межах кримінального провадження особа може бути позбавлена або обмежена в користуванні правом власності, зокрема під час арешту майна. Динамічний розвиток суспільних відносин

та складна природа арешту майна, як процесуального примусу, призводять до виникнення нових проблем у цій сфері, що потребують оперативного вирішення. Так, накладення арешту на майно – це захід процесуального примусу, який полягає в забороні, що адресована власнику майна, розпоряджатися та в необхідних випадках користуватися ним, а також у фактичному вилученні майна й передачі його на зберігання [2, с. 43]. Порядок і процедура застосування арешту майна у кримінальному провадженні визначає глава 17 КПК України.

Згідно з ч. 2 ст. 170 КПК України, «арешт майна допускається з метою забезпечення:

- збереження речових доказів;
- спеціальної конфіскації;
- конфіскації майна як виду покарання або заходу кримінально-правового характеру щодо юридичної особи;
- відшкодування шкоди, завданої внаслідок кримінального правопорушення (цивільний позов), чи стягнення з юридичної особи отриманої неправомірної вигоди».

Указом Президента № 2102-ІХ від 24 лютого 2022 року в Україні введено воєнний стан, у зв'язку з чим до Кримінального процесуального кодексу України були внесені відповідні зміни. Зокрема, частину 3 статті 170 було доповнено новим абзацом відповідно до Закону № 2137-ІХ від 15 березня 2022 року. У ньому передбачено, що «арешт на комп'ютерні системи чи їх частини накладається лише у випадках, якщо вони отримані внаслідок вчинення кримінального правопорушення або є засобом чи знаряддям його вчинення, або зберегли на собі сліди кримінального правопорушення, або у випадках, передбачених пунктами 2, 3, 4 ч. 2 ст. 170 КПК України, або якщо їх надання разом з інформацією, що на них міститься, є необхідною умовою проведення експертного дослідження, а також якщо доступ до комп'ютерних систем чи їх частин обмежується їх власником, володільцем або утримувачем чи пов'язаний з подоланням системи логічного захисту» [1]. Ці зміни покликані спростити процедури арешту майна для оперативнішого реагування в умовах воєнного часу, проте вони також вимагають додаткових гарантій дотримання прав осіб, майно яких підлягає арешту.

О.Г. Шило підкреслює, що якщо майно, яке підлягає вилученню під час обшуку, зазначено в ухвалі слідчого судді, предметом судового контролю стають кілька аспектів. По-перше, це законність обмеження конституційного права на недоторканність житла та права власності. Далі, правовий статус вилученого майна визначається залежно від його ознак, які вказують на його доказове значення в кримінальному провадженні. Якщо майно відповідає критеріям, визначеним у ст. 98 КПК України, воно визнається речовим доказом. Це зобов'язує слідчого або прокурора звернутися до слідчого судді з клопотанням про накладення арешту на таке майно для забезпечення збереження речових доказів [5, с. 377].

В ухвалі Святошинського районного суду м. Києва від 23 вересня 2021 року № 759/20261/21 зазначено, що навіть якщо ухвалою слідчого судді надано дозвіл на вилучення певного майна, це не звільняє слідчого від обов'язку подати клопотання до слідчого судді про арешт майна для перевірки наявності підстав для обмеження власника у його конституційному праві володіти, користуватися та розпоряджатися цим майном [6].

Звернемо увагу на деякі законодавчі прогалини в регламентації процесуального порядку розгляду клопотання про арешт майна в рамках КПК України. Зокрема, відсутність чітко встановлених строків для постановлення слідчим суддею ухвали про повернення клопотання прокурору, а також строку для подальшого отримання та, за необхідності, передачі цього клопотання слідчому. Така невизначеність створює підґрунтя для процесуальних зловживань з боку слідчого чи прокурора, що може призводити до невиправдано тривалого порушення майнових прав осіб, чие майно тимчасово вилучено. Встановлення чітких строків у цих процедурах могло б сприяти підвищенню прозорості процесу та захисту прав власників майна.

Відсутність чіткої позиції законодавця щодо регулювання цієї процедури ставить власників майна в нерівні умови, оскільки відсутність конкретних правових механізмів ускладнює захист їхніх прав. Як справедливо зазначає М. Задорожний, своєчасне звернення до кваліфікованого юриста, який може забезпечити необхідну правову допомогу як на стратегічному, так і на тактичному рівні з урахуванням фактичних обставин справи, значно підвищує шанси власників на захист їхніх прав. Це дозволяє зменшити ризик порушення їхніх майнових інтересів або ефективно відновити їх у разі порушень. Такий підхід сприяє розвитку позитивної практики захисту законних інтересів власників, що в підсумку зміцнює правопорядок у державі [7].

Варто звернути увагу на те, що згідно ч. 1 ст. 172 КПК України клопотання про арешт майна розглядається слідчим суддею, судом не пізніше двох днів з дня його надходження до суду, тоді як клопотання про скасування арешту майна розглядає слідчий суддя, суд не пізніше трьох робочих днів після його надходження до суду – ч. 2 ст. 174 КПК України [1]. Таким чином, процесуальні строки для сторони обвинувачення і сторони захисту є нерівними.

На відміну від процедури розгляду клопотання про арешт майна згідно ч. 1 ст. 172 КПК України, де відсутність учасників процесу в судовому засіданні не є перешкодою для прийняття рішення, процедура розгляду клопотання про скасування арешту, що зазначається в ч. 2 ст. 174 КПК України, вимагає обов'язкової участі особи, яка подала таке клопотання, та особи, за чийм клопотанням майно було арештоване. Тобто, законодавець встановив більш суворі вимоги до процесуальних дій при скасуванні арешту, ніж при його накладенні [1].

Клопотання про арешт майна може розглядатися без повідомлення підозрюваного, іншого власника майна, їх захисника, представника чи законного представника, представника юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, якщо це є необхідним з метою забезпечення арешту майна [1]. Законодавство не передбачає обов'язкового повідомлення учасників процесу про розгляд клопотання про арешт тимчасово вилученого майна. Такий підхід суперечить загальному принципу забезпечення права на захист і може призводити до порушення прав осіб, чие майно арештовується. Прикладом є ухвала Печерського районного суду міста Києва від 21 серпня 2019 року у справі № 757/44462/19-к [8] та ухвала Печерського районного суду міста Києва від 12 червня 2019 року у справі № 757/30182/19-к [9].

Суттєвим аспектом є також захист прав третіх осіб, майно яких може бути арештоване у зв'язку з розслідуванням, хоча вони самі не є підозрюваними чи обвинуваченими. Недосконалість правового регулювання в цій сфері нерідко призводить до зловживань та порушень прав людини, особливо в частині забезпечення належних правових гарантій для таких осіб. У ч. 4 ст. 170 КПК України закріплено, що у випадку, передбаченому п. 2 ч. 2 цієї статті, арешт накладається на майно третьої особи, якщо є підстави вважати, що воно підлягає спеціальній конфіскації у випадках, передбачених Кримінальним кодексом України (надалі – КК України), тобто спеціальній конфіскація підлягає майно, яке було отримано внаслідок вчинення кримінального правопорушення та/або є доходом від такого майна; призначалося (використовувалося) для схиляння особи до вчинення кримінального правопорушення, фінансування та/або матеріального забезпечення кримінального правопорушення або винагороди за його вчинення; було предметом кримінального правопорушення, крім того, яке повертається власнику (законному володільцю), а у разі, коли його не встановлено, – переходять у власність держави; було підшукано, виготовлено, пристосовано або використано як засоби чи знаряддя вчинення кримінального правопорушення, крім тих, що повертаються власнику (законному володільцю), який не знав і не міг знати про їх незаконне використання [10].

Арешт накладають на майно третьої особи, якщо вона набула його безоплатно або за вищу або нижчу від ринкової вартість, і знала або могла знати, що таке майно відповідає будь-якій з ознак, зазначених у п. 1–4 ч. 1 ст. 96-2 КК України [1].

У ч. 1 ст. 64-2 КПК України зазначено, що «третьою особою, на майно якої може бути накладено арешт, може бути будь-яка фізична або юридична особа» [1]. Оскільки чітко вимоги до цих осіб чітко не визначені, такий підхід означає, що на практиці відповідні примусові заходи у вигляді арешту майна можуть бути застосовані до будь-якої особи. Хоча ч. 3 цієї статті передбачає, що третя особа, на майно якої накладено арешт, має права й обов'язки, передбачені КПК України для підозрюваного, обвинуваченого, щодо арешту майна, на практиці ці особи є досить вразливими учасниками кримінального процесу, тому постає чимало ризиків порушення їхніх прав [1].

Ч. 3 ст. 132 КПК України, передбачено, що «арешт майна не допускається, якщо слідчий, прокурор не доведе, що «застосування заходів забезпечення кримінального провадження не допускається, якщо слідчий, дізнавач, прокурор не доведе, що:

- 1) існує обґрунтована підозра щодо вчинення кримінального правопорушення такого ступеня тяжкості, що може бути підставою для застосування заходів забезпечення кримінального провадження;
- 2) потреби досудового розслідування виправдовують такий ступінь втручання у права і свободи особи, про який ідеться в клопотанні слідчого, дізнавача, прокурора;
- 3) може бути виконане завдання, для виконання якого слідчий, дізнавач, прокурор звертається із клопотанням» [1].

Стаття 173 КПК України закріплює підстави для відмови у арешті майна, зокрема, якщо особа, яка подала клопотання, не доведе необхідність такого арешту та наявність ризиків, передбачених ч. 1 ст. 170 [1]. У абз. 2 ч. 1 ст. 173 КПК України зазначено, що Закон забороняє арешт майна та коштів банків, які визнані неплатоспроможними, а також майна чи коштів Фонду гарантування вкладів фізичних осіб. У випадку, якщо слідчий суддя або суд відмовить у задоволенні клопотання або задовольнить його частково, все тимчасово вилучене майно або його частина має бути негайно повернута власнику. Якщо суд ухвалює рішення про арешт майна, він повинен обрати спосіб, який завдасть найменшої шкоди нормальному функціонуванню підприємства або іншим особам. Рішення щодо арешту тимчасово вилученого майна має бути ухвалено протягом 72 годин з моменту подання клопотання. Якщо суд не встигає ухвалити рішення вчасно, майно підлягає поверненню власнику [11, с. 345].

Варто розрізнити два різновиди арешту майна:

– коли особа позбавляється права на відчуження та розпорядження майном, проте користуватися майном дозволяється;

– коли особа позбавляється права на відчуження, розпорядження та користування певним майном [12, с. 137].

Т.Є. Зелькіна зазначає, що в нинішній редакції ст. 170 КПК України йдеться про позбавлення особи можливості відчужувати певне майно та розпоряджатися ним. Водночас заборона на використання майна передбачена лише як альтернатива. На думку вченої, таке формулювання створює правову невизначеність у практиці. Працівники правоохоронних органів можуть інтерпретувати це положення як необхідність одночасного позбавлення особи права не лише відчужувати, але й розпоряджатися та користуватися відповідним майном, що може призвести до негативних наслідків для таких осіб [13, с. 197].

Висновки і перспективи подальших досліджень. Аналіз зазначених правових норм демонструє, що арешт майна є одним із найбільш поширених інструментів обмеження майнових прав осіб у межах кримінального провадження. Проте така процедура може створювати значні труднощі для третіх осіб, оскільки вони можуть втратити право на своє майно без належного захисту та гарантій.

З одного боку, перед правоохоронними органами та судами стоїть завдання забезпечувати суспільний порядок і протидіяти злочинності, зокрема шляхом конфіскації незаконно отриманого майна. З іншого боку, важливо, щоб ці органи дотримувалися передбачених законом процедур, які гарантують права третіх осіб, та несли відповідальність за випадки неправомірного арешту майна, що належить цим особам.

На практиці виникають різноманітні проблеми при застосуванні арешту майна, пов'язані з визначенням кола майна, яке підлягає арешту, з оцінкою його вартості, з визначенням строку дії арешту тощо.

У підсумку арешт майна як захід забезпечення у кримінальному провадженні є інструментом, що сприяє належному проведенню розслідування. Водночас цей захід пов'язаний із ризиками порушення права власності та потребує суворого дотримання принципу законності та обґрунтованості. Недотримання цих вимог може призвести до порушення прав не тільки підозрюваного чи обвинуваченого, але й третіх осіб, чий майнові інтереси можуть бути зачеплені. Тому важливо усвідомлювати, що арешт майна є серйозним заходом, здатним мати суттєві наслідки для всіх сторін процесу. В цьому контексті знання законодавства та процесуальних норм, а також своєчасне звернення до кваліфікованого юриста допоможуть належно захистити свої права та інтереси у випадку арешту майна в межах кримінальної справи.

Література

1. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012. № 4651-VI. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 2013, № 9–10, № 11–12, № 13, ст. 88. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#n5253>.
2. Зелькіна Т. Є. Сутність й актуальні питання арешту майна в кримінальному провадженні на стадії досудового розслідування. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2019. № 1 (17). С. 42–46. URL: <https://elar.naiu.kiev.ua/server/api/core/bitstreams/d4f8a9bd-b758-446d-a6ea-31de50efca3f/content>.
3. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#n4976>.
4. Франков О. С. Захист права власності в умовах воєнного стану. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. Серія економічна. Серія юридична*. 2022. Випуск 34. С. 77–83. URL: <https://zenodo.org/records/7105159>.

5. Шило О. Г. Актуальні питання застосування арешту майна в кримінальному провадженні. Правове забезпечення оперативно-службової діяльності: актуальні проблеми та шляхи їх вирішення : матеріали постійного діючого наук.-практ. семінару (м. Харків, 27 трав. 2016 р.). Харків, 2016. Вип. 7. С. 377. URL: <https://dspace.nlu.edu.ua/jspui/handle/123456789/11119>.
6. Ухвала Святошинського районного суду м. Києва від 23 вересня 2021 року, судова справа № 759/20261/21. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/99843740>.
7. Задорожний М. Як запобігти зловживанням під час тимчасового вилучення майна. *Протокол. Юридичний інтернет ресурс*. 2019. URL: https://protocol.ua/ua/mikita_zadorogniy_yak_zapobigti_zlovgivanniam_pid_chas_timchasovogo_viluchennya_mayna/.
8. Ухвала Печерського районного суду міста Києва від 21 серпня 2019 року, судова справа № 757/44462/19-к. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/84206082>.
9. Ухвала Печерського районного суду міста Києва від 12 червня 2019 року, судова справа № 757/30182/19-к. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/84694939>.
10. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25–26. Ст. 131. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>.
11. Лотоцький М. В. Підстави накладення арешту на майно у кримінальному провадженні. *Концептуальні проблеми розвитку сучасної гуманітарної та прикладної науки: матеріали IV Всеукраїнського науково-практичного симпозиуму* (м. Івано-Франківськ, 15 травня 2020 року). Івано-Франківськ: Редакційно-видавничий відділ Університету Короля Данила. 2020. С. 342–345. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/29255/1/%D0%97%D0%B1%D1%96%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA%20%202020-1.pdf#page=342>.
12. Глушко Ю. М. Сутність і зміст арешту майна у кримінальному провадженні. *Juris Europensis Scientia*. 2024. Вип. 1. С. 137. URL: http://jes.nuoua.od.ua/archive/1_2024/26.pdf.
13. Зелькіна Т. Є. Обмеження майнових прав осіб у кримінальному провадженні на стадії досудового розслідування: дисертація доктора філософії: 081 Право. Київ, 2021. С. 197. URL: <https://elar.naiu.kiev.ua/server/api/core/bitstreams/86e119dd-896f-4704-89d0-7346a78d0230/content>.

References

1. Verkhovna Rada Ukrainy (2012). Kryminalnyi protsesualnyi kodeks Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 13.04.2012. No 4651-VI [Criminal Procedure Code of Ukraine: Law of Ukraine from March 13 2012. No. 4651-VI]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#n5253> [in Ukrainian].
2. Zelkina, T. Ye. (2019). Sutnist y aktualni pytannia areshtu maina v kryminalnomu provadzhenni na stadii dosudovoho rozsliduvannia. [The essence and actual issues of seizure of property in criminal proceedings at the stage of pre-trial investigation]. *Yurydychnyi chasopys Natsionalnoi akademii vnutrishnikh sprav* – Legal journal of the National Academy of Internal Affairs, 1 (17), 42–46. Retrieved from: <https://elar.naiu.kiev.ua/server/api/core/bitstreams/d4f8a9bd-b758-446d-a6ea-31de50efca3f/content> [in Ukrainian].
3. Verkhovna Rada of Ukraine (1996). Konstytutsiya Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 28 chervnya 1996 r. No 254k/96-VR [Constitution of Ukraine: Law of Ukraine of June 28, 1996 No. 254k/96-BP]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#n4976> [in Ukrainian].
4. Frankov, O. S. (2022). Zakhyst prava vlasnosti v umovakh voiennoho stanu [Protection of property rights under martial law]. *Naukovi zapysky Lvivskoho universytetu biznesu ta prava. Seriya ekonomichna. Seriya yurydychna*. – *Scientific notes of the Lviv University of Business and Law. The series is economical. Legal series*, 34, 77–83. Retrieved from: <https://zenodo.org/records/7105159> [in Ukrainian].
5. Shylo, O. H. (2016). Aktualni pytannia zastosuvannia areshtu maina v kryminalnomu provadzhenni. Pravove zabezpechennia operatyvno-sluzhbovoi diialnosti: aktualni problemy ta shliakhy yikh vyrishennia [Current issues of the application of seizure of property in criminal proceedings. Legal support of operative-service activities: current problems and ways to solve them]. *Materialy postiinoho diiuchoho nauk.-prakt. seminaru* – *Materials of the permanent scientific-practice seminar* (Kharkiv, May 27, 2016). Kharkiv. Issue 7. P. 377. Retrieved from: <https://dspace.nlu.edu.ua/jspui/handle/123456789/11119> [in Ukrainian].
6. Ukhvala Sviatoshynskoho raionnoho sudu m. Kyieva vid 23 veresnia 2021 roku, sudova sprava № 759/20261/21 (2021). [Decision of the Svyatoshyn District Court of Kyiv dated September 23, 2021, court case No. 759/20261/21]. Retrieved from: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/99843740> [in Ukrainian].
7. Zadorozhnyi, M. (2019). Yak zapobihty zlozhvanniam pid chas tymchasovoho vyluchennia maina [How to prevent abuse during temporary seizure of property]. *Protokol. Yurydychnyi internet resurs* – *Protocol. Legal Internet resource*. Retrieved from: https://protocol.ua/ua/mikita_zadorogniy_yak_zapobigti_zlovgivanniam_pid_chas_timchasovogo_viluchennya_mayna/ [in Ukrainian].
8. Ukhvala PecherskohoraionnohosudumistaKyieva vid 21 serpnia 2019 roku, sudova sprava № 757/44462/19-k (2019). [Decision of the Pechersk District Court of the city of Kyiv dated August 21, 2019, court case No. 757/44462/19-k]. Retrieved from: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/84206082> [in Ukrainian].

9. Ukhvala Pecherskoho raionnoho sudu mista Kyieva vid 12 chervnia 2019 roku, sudova sprava №757/30182/19-к (2019). [Decision of the Pechersk District Court of the city of Kyiv dated June 12, 2019, court case No. 757/30182/19–к]. Retrieved from: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/84694939> [in Ukrainian].

10. Verkhovna Rada Ukrainy (2001). Kryminalnyi kodeks Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 5 kvitnia 2001 № 2341-III. 2001. № 25-26. [Criminal Code of Ukraine: Law of Ukraine dated April 5, 2001 No. 2341-III. No. 25-26]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> [in Ukrainian].

11. Lototskyi, M. V. (2020). Pidstavy nakladennia areshtu na maino u kryminalnomu provadzhenni. Kontseptualni problemy rozvytku suchasnoi humanitarnoi ta prykladnoi nauky [Grounds for seizure of property in criminal proceedings. Conceptual problems of the development of modern humanitarian and applied science]. *Materialy IV Vseukrainskoho naukovo-praktychnoho sympoziumu Ivano-Frankivsk: Redaktsiino-vydavnychiy viddil Universytetu Korolia Danyla – Materials of the 4th All-Ukrainian Scientific and Practical Symposium (Ivano-Frankivsk, May 15, 2020). Ivano-Frankivsk: Editorial and Publishing Department of King Danylo University*. Pp. 342–345. Retrieved from: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/29255/1/%D0%97%D0%B1%D1%96%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA%20%202020-1.pdf#page=342> [in Ukrainian].

12. Hlushko, Iu. M. (2024). Sutnist i zmist areshtu maina u kryminalnomu provadzhenni [The essence and content of seizure of property in criminal proceedings]. *Juris Europensis Scientia*, 1, p. 137. Retrieved from: http://jes.nuoua.od.ua/archive/1_2024/26.pdf [in Ukrainian].

13. Zelkina, T. Ye. (2021). Obmezhennia mainovykh prav osib u kryminalnomu provadzhenni na stadii dosudovoho rozsliduvannia [Limitation of property rights of persons in criminal proceedings at the stage of pre-trial investigation]. Doctor's thesis. Kyiv. P. 197. Retrieved from: <https://elar.naiu.kiev.ua/server/api/core/bitstreams/86e119dd-896f-4704-89d0-7346a78d0230/content> [in Ukrainian].